

10. Алексеев С.С. Проблемы теории права: [курс лекций] / С.С. Алексеев. – В 2-х т. – Т.1. – Свердловск: Свердл. юрид. ин-т, 1972. – 396 с.
11. Проблемы общей теории права и государства; под общ. ред. В.С. Нерсесянца. – М.: изд-во Норма, 2001. – 832 с.
12. Скакун О.Ф. Теория государства и права: [учебник] / О.Ф. Скакун. – Х.: Консул, 2000. – 730 с.
13. Котюк В.О. Теорія права: [курс лекцій] / В.О. Котюк. – К.: Вентурі, 1996. – 208 с.
14. Колодій А.М. Принципи права України: [монографія] / А.М. Колодій. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.
15. Ширшикова Р.М. Організаційно-правове забезпечення реалізації нормативно-правових актів центральним органом виконавчої влади України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Р.М. Ширшикова – К., 2009. – 208 с.
16. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
17. Кравченко В.В. Муніципальне право України: [навчальний посібник] / В.В. Кравченко, М.В. Пітцик. – К.: Атіка, 2003. – 345 с.
18. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
19. Шульга А.М. Теория государства и права: [учебное пособие] / А.М. Шульга. – Х.: НУВД, 2006. – 416 с.
20. Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування: Закон України від 14.12.2010 р. № 2784-17 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 24. – Ст. 169.
21. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: закон України від 06 квітня 2004 року № 1667-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 30-31. – Ст. 382.
22. Маліков С.В. Принципи місцевого самоврядування в Україні: проблеми інтерпретації і легалізації / С.В. Маліков / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_pr/2010_1/8.pdf

УДК 342.9:338(091)

ІСТОРИЧНА ПАРАДИГМА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Позняков С.П., к.ю.н., доцент

Національний університет державної податкової служби України

У статті досліджено тенденції історичного соціально-економічного розвитку та наукових і практичних підходів щодо формування державної економічної політики в провідних європейських країнах, а також їх досвід у використанні засобів і способів адміністративно-правового регулювання суспільних господарських відносин.

Ключові слова: історія, соціальний розвиток, державна економічна політика, засоби і способи адміністративно-правового регулювання, господарські відносини.

Позняков С.П. ИСТОРИЧЕСКАЯ ПАРАДИГМА АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ОТНОШЕНИЙ ФОРМИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ / Национальный университет государственной налоговой службы Украины, Украина
В статье исследованы тенденции исторического социально-экономического развития, научных и практических подходов по формированию государственной экономической политики в ведущих

европейских странах, а также их опыт в использовании средств и способов административно-правового регулирования общественных хозяйственных отношений.

Ключевые слова: история, социальное развитие, государственная экономическая политика, средства и способы административно-правового регулирования, хозяйственные отношения.

Poznyakov S.P. THE HISTORICAL PARADIGM OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF RELATIONS BETWEEN THE FORMATION OF ECONOMIC POLICY / National university of the state tax service of the Ukraine, Ukraine

This article explores the historical trends of socio-economic development and scientific and practical approaches to the formation of state policy in the leading European countries, as well as their experience in using tools and methods of administrative and legal regulation of social economic relations.

Key words: history, social development, the government's economic policy, means and methods of administrative and legal regulation of economic relations.

Сучасний соціально-економічний розвиток суспільства в Україні продовжує здійснюватися не тільки на технологічній основі, сформованій у попередні роки, а й фактично відповідно до державоцентристського принципу, який, по суті, суперечить чинній Конституції України: держава ототожнюється з державноупорядкованим суспільством; продовжується ототожнення права і закону; економіка, за всіх умов, розглядається пріоритетною стосовно права, державної політики; законодавча діяльність здійснюється головним чином на екстенсивній основі – кількісно звеличується нормативний масив тощо [1, 15].

На нашу думку, вирішення зазначених проблем залежить насамперед від політичної волі державної влади щодо вироблення соціально адаптованих і економічно обґрунтованих напрямів регулятивного впливу на суспільні відносини. Стан сучасних потреб і інтересів громадян, держави, суспільства, громадських інститутів і середнього класу суб'єктів господарювання створювали в різні історичні часи певне мотиваційно-моральне й матеріальне підґрунтя для об'єктивної прийнятності державної соціально-економічної політики й методичних підходів адміністративно-правового регулювання відносин реалізації економічних прав, свобод людини і публічних обов'язків.

Отже, *метою статті* є визначення тенденцій історичного соціально-економічного розвитку та наукових і практичних підходів щодо формування державної економічної політики в провідних європейських країнах, а також їх досвіду використання засобів і способів адміністративно-правового регулювання суспільних господарських відносин.

У сучасних економічних та юридичних дослідженнях досить ґрунтовно визначені і систематизовані положення теорії державного управління і регулювання економіки, господарської діяльності та діалектики державної економічної політики різних країн і у різні історичні періоди.

Так, у царині досліджень економічної науки історично сформувався уявлення, починаючи від класиків економічної теорії періоду вільної конкуренції XVII–XIX ст. У. Петті, А. Сміта, Д. Рикардо й до поч. XX ст., щодо теорії так званого меркантилізму та економічного лібералізму, а також вироблені основні принципи діяльності державних інституцій у ринковій економіці, соціально обґрунтовані способи державного регулювання в неокласичній та кейнсіанській економічних системах [2, 215-230].

У сфері юридичних наук вироблені на початкових історичних етапах розвитку камералістичні і поліцейсько-правові методи, а пізніше адміністративно-правові підходи щодо проблем організації суспільних господарських відносин, державного регулювання господарської діяльності. Так, у світлі наукових розробок таких відомих економістів, поліцейців та адміністративістів XIX ст. – поч. XX ст., як І.С. Андрієвський, А.Я. Антонович, Н.Х. Бунге, Е.Н. Берендтс, Н.Н. Белявський, В.М. Гессен, П. Гуляєв, В.Ф. Дерюжинський, Й. Зонненфельс, І.Т. Тарасов, В.В. Івановський, В.Ф. Левитський, М.М. Цитович, А.І. Єлістратов, І. Юсті, Г. Шмоллер, М.М. Шпілевський та інших, сформований фундаментальний методологічний масив, на якому ґрунтуються й сучасні уявлення про закономірності соціально-економічного розвитку суспільства та ролі державно-правових інституцій управління у формуванні їх політичних напрямів діяльності.

Державна економічна політика в історичній парадигмі уявлялася в загальній системі державно-політичної діяльності конкретних держав або їх об'єднань, союзів, а також уособлювалася з розумінням суспільного призначення держави і права, мети і цілей діяльності державно-

управлінського апарату у релігійній, економічній, військовій сферах, з одноособовим правлінням князя, короля, імператора або колегіальним його способом, системою відносин міжнародних або внутрішніх, специфічних підходів формування державної політики та засобів і способів її реалізації. Разом із тим характер держави і державної політики в історії визначався не лише тим, кому належить верховна (державна) влада або як побудований уряд та органи публічної адміністрації. Не менш важливо було й те, які завдання в тій чи іншій сфері суспільно-політичного і економічного життя були обов'язковими для державної влади, а також якими ідеями керувалася влада і які застосовувала засоби і методи для досягнення її цілей [3, 103].

Матеріально-ліберальний підхід континентального права, що заснований на теорії і практиці римського права, а також духовно-моральний метод християнської держави та християнізація правової системи, що використовували при правлінні святого візантійського імператора Юстиніана, здійснили значний вплив на розвиток права й формування державно-правової економічної політики в східноєвропейських і західноєвропейських державах. Методологічна важливість цього впливу була в тому, що ідея безмежної політичної свободи влади обмежувалася ідеєю соціальної корисності. У межах історії християнської державно-правової концепції основними державно-політичними завданнями були насамперед забезпечення народного блага, служіння людям, захист підданих від небезпек. Проте найбільш важливим завданням для держави було духовно-моральне удосконалення підданих. Таке завдання визначалося як турбота про те, щоб життя підданих проходило в справедливості, і тільки на справедливості може бути побудоване державне управління [3, 104-106].

Європейський ретроспективний досвід формування державної економічної політики засвідчив, що державна влада була зацікавлена в перетворенні феодального місцевого придворного та міського (цехового) господарства в систему загальнонаціональної економіки. Такі перетворення дозволяли органам державної влади сформувати і реалізовувати державну економічну політику вітчизняного матеріального виробництва з метою забезпечення вигідного експортного товарообороту. Реалізація зазначеної мети втручання інститутів державної влади в господарську діяльність насамперед була пов'язана з історичним розвитком тенденцій посилення державної ролі в організації господарських відносин і науково-теоретичних уявлень періоду так званого *меркантилізму*². Теорія меркантилізму, як стверджують науковці, виникла приблизно в XV ст. в Європі. Його ідеологами були вчені-французи Жан Боден (1530-1596), Бартоломео де Лаффема (1545-1612), Антуан де Моншрестьєн (1576-1621), які обґрунтовували ідею королівської допомоги підприємствам для розвитку промисловості і торгівлі [5, 13].

Державно-господарські теорії меркантилізму періоду XVI-XVIII ст.ст. відповідали більше світогляду, що спирався на ідею пізньої римської імперії і римського права, у центрі яких стояли абсолютистські теорії Макіавеллі, Бодена, Гоббса, Пуффендорфа і Христіана Вольфа. Найвищою метою, за вченням зазначених мислителів, було створення сучасної економічно розвиненої держави [6, 32-33].

З науково-економічного погляду, період меркантилізму достатньо ґрунтовно розроблений в історичній та сучасній літературі. Представники наукової школи меркантилізму обґрунтовували необхідність активної економічної політики держави, що сприяло б становленню ринкової капіталістичної системи. Характерним для меркантилістів було ототожнення багатства з грошима, тобто чим багатше держава, тим більше грошей вона має. Накопичення грошового багатства, на їх думку, могло бути досягнуто за допомогою засобів державної влади, тогочасної королівської монархічної влади [7, 215]. Разом із тим, ототожнюючи багатство з грошима, доктрина меркантилізму призводила до спекуляцій, розорення і банкрутства народного господарства країни. «Осуществляя меркантильную политику, – писав відомий вчений-адміністративіст поч. XX ст. А.І. Єлістратов, – королевская власть заботилась не столько о подъеме экономического благосостояния народа, сколько об увеличении государственной казны, остававшейся в распоряжении абсолютного монарха» [8, 12].

Державне втручання в господарську діяльність мало на меті розвиток публічної господарської інфраструктури, а саме будівництво доріг, сплавів рік, організації безпечної та досить швидкої комунікації, створення обладнання, що сприяло швидкому розвитку економіки [9, 57-58].

² У європейській науковій літературі меркантилізм розуміється як сукупність поглядів і засад, що визначають спосіб впливу держави на формування народного господарства в добу абсолютної монархії [4, 37-45].

Держава, у певних випадках, брала активну участь у господарській діяльності, засновуючи власні мануфактури, фабрики, монополії та інше [10, 23].

З одного боку, термін «політика» в часи середньовіччя вживався як синонім слова «поліція»³, тобто вчення про управління містом і мистецтво державного будівництва. З іншого, – розуміння словосполучення «державна політика» асоціювалося з державним мистецтвом, насамперед у міжнародних відносинах, зовнішньополітичній і зовнішньоекономічній діяльності, спрямованій на збереження, насамперед політико-економічної незалежності і забезпечення найбільш вигідного становища.

Господарський меркантилізм природно був пов'язаний з існуванням поліцейської держави, виникнення якої було результатом господарських змін у розвитку промисловості, комунікацій і торгівлі. Концепція «поліцейської держави» опиралася на засади природного права і обов'язку правителя дбати про благо підданих, їхню безпеку, громадський порядок, а також надання їм спеціального адміністративно-правового статусу для юридичного захисту [11, 15].

Позитивом у застосуванні засобів і методів поліцейської державної економічної політики було те, що вони створювали можливість для втручання влади в господарські справи громадян із метою забезпечення реалізації справедливої ідеї суспільного добробуту для всіх, охорони публічних інтересів. Зазначені соціально-політичні орієнтири ставали необхідними підставами для діяльності органів публічної адміністрації у сфері господарювання у вигляді заборон і обмежень, дозволів і стимулів. З іншого боку, метод поліцейської держави в регулюванні суспільних відносин мав негативні (недосконалі) їх форми.

Так, проаналізований ретроспективний міжнародний досвід реалізації державної економічної політики у часи та в умовах формування поліцейської держави, засвідчив, що у більшості провідних європейських країн публічна адміністрація видавала законоположення принципово пов'язуючи їх із регламентацією діяльності лише підданих громадян, суб'єктів господарювання і не пов'язуючи їх із регламентацією діяльності власне органів державної влади. Органи публічної адміністрації здійснювали діяльність опираючись на детальні інструкції отримані від законодавчих інституцій державної влади. Отже, втручання влади в приватні господарські відносини було необмеженим юридично. Так, сучасний польський вчений-правник Т. Kosowski зазначав, що громадянинові у той час не надавалися жодні формально-правові засоби, що могли б забезпечити його юридичний захист перед таким широким адміністративним втручанням. Підданий у поліцейській державі, за визначенням вченого, мав дуже обмежену адміністративно-правову охорону від адміністративної сваволі посадових осіб поліції (адміністрації) [10, 24].

В умовах бурхливих господарських змін, промислової революції в західних європейських країнах, особливо в Англії, кінця XVIII ст. – поч. XIX ст., а також буржуазних революцій зазначеного періоду⁴ [10, 25] почала формуватися так звана диференційована доктрина економічного лібералізму.

У цій доктрині науковці вирізняють дві пов'язані між собою основні течії. Одна визначала спосіб здійснення державної влади, а особливо її ставлення до громадянина, тобто це так званий політичний лібералізм. Друга течія зосереджувалася на визначенні діяльності суб'єктів у межах капіталістичної економіки, – це так званий економічний лібералізм [10, 26]. Суттю ж обох течій є схвалення господарської свободи громадян, які діють для максимального зростання приватної власності [13, 272]. Як стверджують науковці, ідея економічного лібералізму та промислової свободи була започаткована в роботі А. Сміта «Про причини багатства народів», а також закріплена в американській Декларації прав людини 1776 року [10, 26]. На думку відомого німецького економіста, представника історичної школи Густава Шмоллера, «это была теория, которая проповедывала идеалы индивидуализма и либерализма, государство считалось почти-что излишним, а каждого государственного человека – ни на что негодным» [6, 34].

³ На думку А.І. Єлістратова, термін «поліція» означав діяльність, спрямовану на укріплення верховенства влади і закону всередині країни, забезпечення внутрішнього порядку, безпеки та добробуту громадян [8, 8–9].

⁴ Буржуазні революції кінця XVIII ст. – поч. XIX ст. висували вимоги ліквідації будь-яких обмежень, встановлених державою стосовно організації виробничої діяльності, формулюючи цей постулат у вигляді юридичного принципу так званої промислової свободи. *Промислова свобода* означає, що кожний громадянин має формально рівне право на промислову діяльність, створення підприємства, найму працівників, продажу товарів, без потреби попередньо представити «доказ господарської правоздатності» чи також відомості щодо володіння особистим майном [12, 54].

Інституція формальної промислової свободи у своєму історичному розвитку зазнавала державно-юридичних обмежень із застосуванням необхідних форм, засобів і методів впливу. Проте їх зміст і кількість у регулюванні господарських відносин у різні періоди історії та в різних країнах був особливим.

Найбільш ранньою і поширеною формою її обмеження була регламентація промисловості і торгівлі, тобто так звана *промислова поліція*. Її сутність полягала у встановленні вимог щодо заснування чи здійснення промислового або торгового підприємства [10, 27]. Крім засобів промислової поліції, держава також використовувала традиційні методи регулювання господарської діяльності, встановлюючи мита, вивізні збори і фінансову політику. Спеціальному правовому режиму підлягали також відносини публічної власності, що призначалася для загального користування (державні дороги, вулиці, парки), а також речі, що відповідно до закону не могли бути правом приватної власності.

Період розвитку ідей меркантилізму відзначився початком застосування засобів публічної нормативно-правової регламентації професійних корпорацій (асоціацій ремісників і торговців) і мануфактур торгівлі. Так, розвиток мореплавства, морських перевезень і міжнародної торгівлі сприяв створенню таких господарських організацій, як морські компанії, що отримували державні субвенції. На думку Е.В. Талапіної, факт утворення зазначених компаній був одним із найперших ознак формування так званої змішаної економіки, де найбільш вигідно об'єднувалися державні і приватні фінансові інструменти [5, 13].

У німецькій правовій доктрині у XVIII ст. був започаткований економіко-конституційний підхід щодо державно-господарського регулювання суспільних відносин, а також розроблялися такі поняття, як «економічна конституція»⁵ і «адміністративне право економіки»⁶ [5, 14]. Зазначений підхід продовжує існувати у сучасній юридичній науці та практиці адміністративно-правового регулювання господарських відносин у Німеччині, де розробляється метод господарсько-адміністративного права (Рольфа Штобера) [14].

На теренах Росії в період середньовіччя найбільш розповсюдженими засобами і способами державного регулювання господарської діяльності й поповнення державної казни були «натуральные повинности, государственные монополии и откупа, налоги, таможенные пошлины». У другій пол. XVIII ст. – поч. XIX ст. у 1754 році в Росії був утворений «Государственный заемный банк», у 1755 році був розроблений «Таможенный устав». У другій пол. XIX ст. у Росії почали створюватися монополістичні об'єднання у сфері залізничного будівництва, виробництва цукру та ін. [5, 1-6].

Застосування різних форм, засобів і способів державного регулятивного впливу визначалося теорією так званого «державного інтервенціонізму»⁷. Інтервенціонізм сприяв значному розширенню видів, засобів, за допомогою яких держава впливала на економіку. Так, одним із засобів регулювання була *промислова концесія* як один із найсильніших засобів регламентації, який застосовувався органами публічної господарської адміністрації [10, 28]. Певною формою інтервенціонізму одночасно була також реалізація державою так званого адміністративного опікування, що полягало в державній підтримці розвитку певних неприбуткових і водночас соціально необхідних галузей промисловості та торгівлі. Державна підтримка здійснювалася із використанням таких регулятивних засобів, як спрощення дозвільної системи створення суб'єктів господарювання, різноманітної підтримки діяльності промислових об'єднань, організація науки в промисловості і т.п. [12, 56]. Адміністративне опікування, що розвивалося, крім поліції, мало, насамперед на меті дії, спрямовані на пряме чи не пряме задоволення публічних потреб і інтересів. Було чітко визначено, що у випадку опіки маємо справу з діяльністю позитивного, креативного характеру, на відміну від адміністративної поліції, яка насамперед прагне усунути все те, що загрожує загальному благу [15, 137].

⁵ *Экономическая конституция* – это фундаментальная концепция государства по отношению к частной собственности, свободе контрактов, предпринимательства, это природа и степень вмешательства государства в экономику, уровень частной инициативы на рынке и ее юридическая защита.

⁶ *Административное право экономики* представляет собой специфический метод реализации принципов экономической конституции.

⁷ Критерієм інтервенції є «соціальна корисність у даний час для даного суспільства». Метою і межею будь-якого втручання є соціальна корисність. Способи і рівень державної інтервенції залежать від традицій країни, її географічного положення, стану цивілізації та інших факторів [5, 15–16].

З кінця XVIII ст. – поч. XIX ст. ідеї модернізації управління і законності підтримувала прогресивна частина російського суспільства й представників державної влади. У Росії початку XIX ст. продовжували активно обговорюватися плани модернізації державного управління, адміністративної реформи, шляхи і способи їх нормативно-правового забезпечення, наприклад, у проектах М.М. Новосильцева, А.П. Куніцина, М.С. Мордвінова, «декабристів» та ін. Проте домінуючий вплив серед існуючих проектів удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності органів публічної адміністрації, шляхів і способів модернізації системи державного управління у сфері економіки мали правові ідеї М.М. Сперанського [16, 11-13].

Головна ідея М.М. Сперанського полягала в механізмі реалізації принципу верховенства закону в державному управлінні країною, згідно з яким влада монарха повинна була діяти лише відповідно до закону, що ґрунтувався на народній волі і підлягав однаково виконанню всіма. На думку реформатора, це не обмежувало б верховну владу і надавало б їй більшої сили. Призначення закону полягало в забезпеченні корисності й безпеки для громадян. Закон повинний був встановлювати загальні норми, у межах яких діяли б органи виконавчої влади і які повинні були регулювати господарські відносини – постійні і незмінні.

Одним із перших етапів процесу реалізації державних реформ у сфері господарювання М.М. Сперанський пропонував урегулювання селянських повинностей на користь пана і на другому етапі надання селянам особистої свободи із правом переходу від одного власника землі до іншого. Так, особисто вільні, безземельні селяни повинні були бути лише орендарями землі. У 1803 році при безпосередній участі М.М. Сперанського було опубліковано Указ «Про вільних хліборобів», відповідно до якого пани отримали право звільнити селян, надаючи їм землю. За надану землю селянин був зобов'язаний сплачувати, а за несплату селянин разом із сім'єю повинний був повертатися до пана в кріпатство [16, 24-25].

Державні реформи, на думку М.М. Сперанського, повинні були проводитись у процесі не часткових виправлень, а в процесі корінних змін, із застосуванням системного підходу напрацювання загального плану, що охоплював би усі частини управління, законодавства та суду. Такий план, наприклад, був розроблений і вийшов у світ у 1809 році як «Введение к Уложению государственных законов» [16, 25-27].

Системний підхід М.М. Сперанського на поч. XIX ст. щодо реформування російського законодавства в соціально-економічній сфері на основі конституційного закріплення основних економічних прав, свобод людини, публічних обов'язків суб'єктів господарювання був підтриманий і розвинений реформами П.А. Столипіна на поч. XX ст. Одним із пріоритетних загальних принципів соціально-політичної й економічної реформи П.А. Столипіна було формування, насамперед правової держави, чіткого юридичного закріплення вертикалі органів виконавчої влади, застосування методу об'єднання всіх рівнів цивільної влади (у губернському та місцевому управлінні, закріплення засад адміністративного судочинства [17, 32-37].

Пропозиції реформ М.М. Сперанського, П.А. Столипіна та ін. державних діячів напрацьовувалися в умовах ряду політичних (соціальних, військових, економічних та ін.) проблем свого історичного часу, у який формувалися засади сучасних систем державного управління й адміністративно-правового регулювання діяльності публічної господарської адміністрації в Росії, Україні та інших європейських країнах. Так, на думку відомого російського вченого-правника із фінансового та адміністративного права Е.М. Берендтса, одним із проблемних питань російської державності періоду кінця XVIII ст. – поч. XIX ст. була постійна зміна політичного курсу країни: від лібералізму Катерини II до суворих пруських порядків Павла I та знову до ліберальних засад у внутрішній державній економічній політиці Олександра I [18, 4].

Безумовно, державна економічна політика повинна була урахувувати недоліки публічної адміністрації, її стан відносно забезпечення потреб суспільної практики. Огляд історії розвитку публічної адміністрації на теренах дореволюційної Росії, до якої належала і Україна, свідчить, що основними недоліками її функціонування були:

- відсутність необхідної законності та гласності;
- втрата таких основних засад державності, як православна віра, самодержавність і народність;
- малокультурність і недорозвиненість нашого суспільства;

- відсутність єдності як у будові адміністрації, так і в політиці внутрішнього управління. Так, Е.М. Берендтс писав: «единство в действиях администрации и гармония в организации ее органов» есть только один из двух главных факторов внутреннего преуспевания государства. Они притом становятся возможными лишь при наличии другого фактора: «единства в признанных целях и задачах управления», т.е. при существовании сознательно выработанного продуманного плана политики внутреннего управления, служению коему подчиняются все материальные средства и личные силы администрации и народа» [18, 20-23].

Із урахуванням проведеного дослідження необхідно зробити такі висновки.

1. Тенденції соціально-економічного та правового розвитку суспільства конкретних країн, їх об'єднань і союзів в історичній парадигмі створюють певну соціально-політичну адміністративно-господарську основу й її об'єктивні зв'язки у формуванні сучасної системи знань і наукових рекомендацій адміністративно-господарського права. Так, зародження основ камеральної науки XVII ст. й формування засад науки адміністративного права XIX – поч. XX ст. супроводжувалося суспільною необхідністю, з одного боку, здійснити практичне завдання забезпечення публічного матеріально-грошового забезпечення утримання монарших дворів, посадовців і військових. З іншого – тенденції розвитку меркантильної політики стали стимулом для розробки знань про роль державних інституцій у регіональному соціально-економічному розвитку територій. Також зміни в соціально-політичних й економічних відносинах висунули потребу напрацювати наукові рекомендації щодо соціально адаптованих напрямів використання адміністративно-правових засобів і способів регулювання суспільних господарських відносин, у сфері так званого «приумножения общественного благосостояния народа».
2. У більшості випадків засади сучасного адміністративно-господарського права в Україні повинні втілювати ідеї засновників та їх послідовників у науках управління, поліцейського, адміністративного та господарського права, а також досвід політико-економічної діяльності провідних країн щодо використання необхідних сучасних засобів і способів регулювання.
3. У процесі формування державної економічної політики в Україні найбільш важливо органам державної влади враховувати історично перевірену і напрацьовану у світі формулу «держава для суспільства заради безпеки, духовно-моральної досконалості людини й її матеріального добробуту». Для реалізації зазначеної формули в Україні необхідно сформулювати конституційні політико-правові засади діяльності органів державної влади у сфері економіки й законодавчого регулювання господарських правовідносин. Об'єктивним орієнтиром у формуванні основних напрямів державної економічної політики є природна та соціальна структура господарських прав, свобод та публічних обов'язків людини і громадянина. Формальною основою державно-політичної діяльності є Конституція України, норми якої повинні бути адаптовані до сучасних соціально-економічних потреб громадського суспільства, системи державної влади.

Подальші дослідження необхідно здійснити у сфері сучасних проблем адміністративно-правового забезпечення реалізації державної економічної політики в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селіванов В.М. Демократичний вимір конституційної реформи в Україні: сучасне розуміння / Селіванов В.М. // Право України. – 2003. – № 9. – С. 15–23.
2. Государственное регулирование рыночной экономики : учебник / под. общ. ред. Кушлина В.И., Волгина Н.А.; [кол. авт.]. – М.: ОАО «НПО «Экономика», 2000. – 735 с.
3. Вальденберг В.Е. Государственное устройство Византии до конца VII века / Вальденберг В.Е.; [под. ред. В.И. Земскова]. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 2008. – 228 с.
4. Maciejewski M. Wybrane zagadnienia z powszechnej historii gospodarczej czasów nowożytnych/ Maciejewski M. – Wrocław, 1986. – S. 37–45.
5. Талапина Э.В. Публичное право и экономика: курс лекций / Талапина Э. В. – М.: Волтерс Клувер, 2011. – 520 с.

6. Шмоллеръ Г. Народное хозяйство, наука о народномъ хозяйствѣ и ея методы. – хозяйство, нравы и право. – раздѣление труда / Шмоллеръ Г. – М.: Изданіе К.Т. Солдатенкова, 1902. – Вып. XI. – 368 с.
7. Государственное регулирование рыночной экономики: учебник / [под общ. ред. Кушлина В.И., Волгина Н.А.]. – М.: ОАО «НПО «Экономика», 2000. – 735 с.
8. Елистратовъ А.И. Основныя начала административнаго права / Елистратовъ А.И. – Изд. 2-е, исправл. и доп. – Москва: Изданіе Г.А. Лемана и С.И. Сахарова, 1917. – 294 с.
9. Górski J. Zarys historii ekonomii politycznej / Górski J. – Warszawa, 1984. – S. 57–58.
10. Kosowski T. Reglamentacja działalności gospodarczej w polskim administracyjnym prawie gospodarczym / T. Kosowski. – Wrocław, 2009. – 421 s.
11. Pieretiakowicz A. Podstawowe pojęcia prawa administracyjnego / Pieretiakowicz A. – Poznań, 1947. – S. 15.
12. Bigo T. Administracja przemysłu, handlu i górnictwa / Bigo T. / [red. M. Jaroszyński], Prawo administracyjne. – Warszawa, 1952. – S. 54.
13. Tokarczyk R. Współczesne doktryny polityczne / Tokarczyk R. – Lublin, 1984. – S. 272.
14. Штобер Р. Хозяйственно-административное право. Основы и проблемы. Мировая экономика и внутренний рынок / Штобер Р.; пер. с нем. – М.: Волтерс Клувер, 2008. – 400 с.
15. Kasznica S. Polskie prawo administracyjne / Kasznica S. – Poznań, 1946. S. 137.
16. Сперанский С.И. Учение М.М. Сперанского о праве и государстве: монографія / Сперанский С.И. – М.: Ось–89, 2009. – 224 с.
17. Столыпин П.А. Программа реформ. Документы и материалы / Столыпин П.А.: в 2 т. – [2-е изд.]. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЕН), 2011. – Т. 1. – 2011. – 764 с.
18. Берендтс Э.Н. О прошлом и настоящем русской администрации: (Записка, сост. в дек. 1903 г.) / Берендтс Э.Н. / Государственная публичная историческая библиотека России. – М.: СПб.: Тип. М.М. Стасюлевича, 2002. – 287 с.

УДК 351.746.1 (477)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Приймаченко Д.В., д.ю.н., професор
Федотова І.О., к.ю.н., викладач

Академія митної служби України

В статті досліджується сучасний стан та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні. Автори роботи дають оцінку правовому регулюванню митних відносин у проекті нової редакції Митного кодексу України. Звертається увага на проблеми та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні.

Ключові слова: митні правовідносини, Митний кодекс України, проблеми, перспективи.

Приймаченко Д.В., Федотова И.А. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТАМОЖЕННЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В УКРАИНЕ / Академия таможенной службы Украины, Украина

В статье исследуется современное состояние и перспективы развития таможенных правоотношений в Украине. Авторы работы дают оценку правовому регулированию таможенных отношений в проекте новой редакции Таможенного кодекса Украины. Обращается внимание на проблемы и перспективы развития таможенных правоотношений в Украине.

Ключевые слова: таможенные правоотношения, Таможенный кодекс Украины, проблемы, перспективы.